

VEDA
vydavateľstvo
Slovenskej
akadémie
vied

SLOVENSKÁ AKADÉMIA VIED
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra

VEDECKÝ REDAKTOR
Prof. PhDr. Pavol Žigo, CSc.

RECENZENTI
Mgr. Mária Košková, CSc.
Doc. Mgr. Jaromír Krško, PhD.

EDITORKA
Mgr. Katarína Balleková, PhD.

J A Z Y K O V E D N É

Š T Ú D I E XXVIII

Súradnice súčasnej slovanskej
dialektológie

VEDA
vydavateľstvo
Slovenskej
akadémie
vied
Bratislava
2010

© Katarína Balleková, Júlia Behýlová, Anita Celinić, Christina Dejkova, Silvia Duchková, † Ladislav Dvonč, Ľubica Dvornická, Tatiana Grigorjanová, Katarína Habovštiaková, Pavlo Hrycenko, Martina Ireinová, Ján Kačala, Renáta Kamenárová, Elena Kiaeva, Hana Konečná, Rudolf Krajčovič, Ľubor Králik, Július Lomenčík, Mijo Lončarić, Milan Majtán, Anna Maričová, Mira Menac-Mihalić, Soňa Milenkovska, Gabriela Múcsková, Angelina Pančevska, Martin Pukanec, Anna Rácová, Anna Ramšáková, Ivor Ripka, Janusz Siatkowski, Jana Skladaná, Miloslav Smatana, Margarita Tetovska-Troeva, Zuzanna Topolińska, Juraj Vaňko, Žanna Ž. Varbot, Tatiana I. Vendina, Štefan Vragaš, Pavol Žigo, Mária Žiláková 2010

Zborník Jazykovedné štúdie XXVIII je zostavený z príspevkov, ktoré odzneli na medzinárodnom vedeckom seminári venovanom životnému jubileu prom. fil. Adriany Ferenčíkovej, CSc., ktorý sa konal 7. januára 2010 v Bratislave. Okrem účastníkov seminára do zborníka prispeli aj ďalší autori, ktorí si takto uctili svoju priateľku, kolegyňu i školiteľku.

Seminár organizačne pripravili Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, Univerzitná knižnica v Bratislave a Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied.

Jazykovedné štúdie XXVIII sú súčasťou riešenia grantových úloh 2/0028/08 *Slovník slovenských nářečí* a 2/0076/08 *Slovenský jazykový atlas*, ktoré čiastočne financuje Vedecká grantová agentúra Ministerstva školstva SR a Slovenskej akadémie vied VEGA.

ISBN 978-80-224-1171-4

Jubilujúcej prom. fil. Adriane Ferenčikovej, CSc.,
so želaním naplnenia svojich výskumných i osobných mét
pripisujú priatelia a kolegovia

OBSAH

Slovo na úvod (Pavol Žigo)	11
-----------------------------------	----

I. LINGVISTICKÁ GEOGRAFIA A SLOVANSKÝ JAZYKOVÝ ATLAS

Ivor Ripka <i>Multilingválne atlasy a slovenská dialektológia</i> Multilingual Atlases and Slovak Dialectology	15
---	----

Zuzanna Topolińska <i>OLA nosi piętno swego czasu</i> The Slavic Linguistic Atlas bears the mark of its time	23
---	----

Татьяна Ивановна Вендина <i>Словацко-русские лексические соответствия в пространственно-временном аспекте</i> Slovak-Russian lexical correspondences in the spatial and temporal aspect	28
--	----

Pavol Žigo <i>Interpretácia morfológických štruktúr v Slovanskom jazykovom atlase</i> Interpretation of Morphological Structures in <i>Slavic Linguistic Atlas</i>	55
---	----

Renáta Kamenárová <i>Paradigmatika maskulín v Slovanskom jazykovom atlase</i> Paradigms of Masculine Substantives in the <i>Slavic Linguistic Atlas</i>	72
--	----

Жанна Жановна Варбот <i>Русские этимологии на словацко-чешском фоне</i> Russian etymologies on Slovak-Czech background	79
---	----

Janusz Siatkowski <i>*Obličje, *obličaj, *twarz' w dialektach i w historii języków słowiańskich</i> <i>*Obličje, *obličaj, 'face' in dialects and history of Slavic languages</i>	83
--	----

Martina Ireinová <i>Jméno František v českých nářečích a v pomístních jménech na Moravě a ve Slezsku</i> The Name <i>František</i> in Czech Dialects and Minor Place Names in Moravia and Silesia	89
--	----

Hana Konečná <i>Borovice v českých nářečích a v pomístních jménech na Moravě a ve Slezsku</i> <i>Pine-tree</i> in Czech dialects and minor place names in Moravia and Silesia	96
--	----

II. LEXIKOGRAFIA A SLOVNÍK SLOVENSÝCH NÁŘEČÍ

Lubor Králik <i>Nářečová lexikografia a etymológia II (na materiáli 2. zväzku Slovníka slovenských nářečí)</i> Dialectal Lexicography and Etymology II (based on the 2 nd volume of the <i>Dictionary of Slovak Dialects</i>)	105
--	-----

Katarína Balleková <i>Spracovanie pradiarskych a tkáčskych termínov v Slovníku slovenských nářečí</i> Treatment of Spinning and Weaving Terminology in the <i>Dictionary of Slovak Dialects</i>	122
--	-----

Štefan Vragaš

- Koncepčná príprava a lexikografické spracovanie dvojzväzkového Teologického a náboženského slovníka* 129
Konzeptionverarbeitung und ihre lexikographische Bearbeitung des zweibändigen Wörterbuchs Teologický a náboženský slovník

III. DEJINY JAZYKA**Mijo Lončarić**

- Etnonimski pridjev slovenski u Hrvata* 137
Das etnonymische Adjektiv slovenski bei den Kroaten

Rudolf Krajčovič

- Z historickej lexiky západoslovenských nárečí* 149
From Historical Lexicon of West Slovak Dialects

Martin Pukanec

- Tri teórie o pôvode slovenčiny: migračno-integračná, kmeňová a koinéová* 155
Three Theories on the Development of Slovak: Migration and Integration Theory, Tribe Theory and Koiné Theory

IV. DIALEKTOLÓGIA AKO STUDNICA REČI**Miloslav Smatana**

- Niekoľko paralel medzi turčianskym a rajeckým nárečím* 167
Several parallels between dialects of Turiec and Rajec regions

Mária Žiláková

- Prvky turčianskeho nárečia v slovenských dialektoch v Maďarsku* 177
Dialectal elements of Túróc county in the Slovakian dialects in Hungary

Jana Skladaná

- Receptár turčiansky zo 17. storočia* 183
Turiec Region Book of Recipes from 17th Century

Július Lomenčík

- Roľnícka usadlosť v Málinci (Zo studnice novohradského nárečia)* 187
A Homestead in Málince (From a Fount of Novohrad Dialect)

Silvia Duchková

- Chvála koreňom* 192
Commendation to the Roots

Ľubica Dvornická

- Niekoľko lexém označujúcich dážď so slnkom v slovenských nárečiach* 195
Several Lexemes that term Rain with Sunshine in Slovak Dialects

Anna Maričová

- Z láski (Do taniera)* 206
Presenting Money to the Bride and Groom at the Wedding (Collecting Money onto a Plate)

Gabriela Múcsková

- Meno ruže v „jazykovom (nárečovom) obraze sveta“* 209
Name of Rose in the „Language (dialect) Picture of the World“

Mira Menac-Mihalić – Anita Celinić <i>Zapisi hrvatskih organskih govora</i> Aufnahmen kroatischer Mundarten	221
--	-----

V. JAZYKY V KONTAKTOCH A VZŤAHY V JAZYKU

Juraj Vaňko <i>Mnogaja i blagaja leta</i> „Mnogaja i blagaja leta“ („Auf viele und gute Jahre“)	229
Павло Гриценко <i>Локалізми у структурі діалектної мови I</i> Local elements (localisms) in the structure of a dialect I	236
Ján Kačala <i>Imperatívne vety z hľadiska členitosti jadra vety</i> Imperative sentences from the point of view of a sentence core structure	246
Milan Majtán <i>Chybne používané skrátené predložkové tvary osobných zámen 3. osoby</i> Mistakes in Usage of Shortened Prepositional Forms of Personal Pronouns of the 3 rd Person	258
Соња Миленковска <i>Местото на акузативната и дативната именска синтагма во немаркиран редослед во простата словенска реченица</i> The Position of Accusative and Dative Noun Phrase in Unmarked Order in the Slavic Simple Sentence	261
Ангелина Панчевска <i>Експресивната функција на заменките во разговорниот македонски јазик</i> Expressive Function of Pronouns in Spoken Macedonian Language	266
Елена Кяева <i>Названия за действия (nomina actionis) в българските диалекти</i> Names for actions (nomina actionis) in Bulgarian spoken language	272
Христина Дейкова <i>За адаптирането на някои глаголни заемки в говора на Ново село, Видинско</i> On the Adaptation of Some Verb Borrowings in the Dialect of Novo Selo, Region of Vidin	302
Маргарита Тетовска-Троева <i>Дихотомия при формите за 1 лице единствено число сегашно време на глаголите от II спрежение в българските диалекти (Диакронен и синхронен аспект)</i> The Dichotomy of First Person Singular Present Tense Forms of the Second Conjugation Verbs in the Bulgarian Dialects (Diachronic and Synchronic Aspects)	311
Anna Ramšáková <i>Integračné a diferenciačné javy zvukovej a tvaroslovnej roviny v nárečiach na horných Kysuciach</i> Integration and Differential Phenomena of the Sound and Inflectional Level in Dialects of Upper Kysuce	341
Anna Rácová <i>Vplyv slovenčiny na gramatiku slovenskej karpatskej rómčiny</i> The impact of the Slovak language on the grammar of Slovak Carpathian Romani	351

VI. O JAZYKU V LITERATÚRE

Katarína Habovštiaková

Dialektizmy v literatúre z oravského regiónu

Dialectal Items in Literature from the Region of Orava

367

Tatiana Grigorjanová

Rusko-slovenské prekladateľské paralely

Russian-Slovak translation parallels

371

SÚPIS PRÁC ADRIANY FERENČÍKOVEJ ZA ROKY 1965 – 2009

(zostavili L. Dvonč, J. Behýlová, K. Balleková)

377

Integračné a diferenciacné javy zvukovej a tvaroslovnej roviny v nárečiach na horných Kysuciach*

Anna Ramšáková

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava

Integration and Differential Phenomena of the Sound and Inflectional Level in Dialects of Upper Kysuce

In the region of upper Kysuce there met and still are meeting several development tendencies or dialect types. Simultaneously with this fact the position of Kysuce dialect develops creation of conditions for certain degree of petrification of the original form of dialects.

The aim of the paper is to show choices phenomena of phonological and morphological level of dialects of six localities in the upper Kysuce: dialects of Korňa, Kornica, Turzovka belong to a group of upper Kysuce boundary dialects and dialects of Čierne, Oščadnica and Skalité belong to a group of Goral Kysuce dialects.

Typickou črtou hornokysuckej oblasti je ich charakter osídlenia. Ide o kopaničiarsku oblasť so samostatnými osadami. Kontakt nositeľov nárečia je iný ako pri kompaktnom osídlení. Uvedená skutočnosť sa premieta aj do ich jazykového prejavu. Nárečový prejav je iný u autochtóna z centra obce a iný u obyvateľa z osihotenej osady, čo sa odzrkadlilo na variantnosti nárečových systémov. Obyvatelia z odľahlejších osád si udržiavajú, resp. u nich pretrvávajú staršie znaky nárečia. Okrem toho ide o okrajovú oblasť, kde sa stretávajú viaceré nárečové prúdy.

Od okresného mesta Čadca smerom na východ je skupina kysuckých goralských nárečí v bezprostrednom kontakte s malopoľskými živieckymi a čiastočne aj sliezskymi dialektmi, smerom na západ hraničí skupina hornokysuckých pomedzných nárečí so sliezskymi, ostravskými a prechodnými česko-poľskými nárečiami. Z vnútrozemia ide o neustály kontakt so slovenskými nárečiami západoslovenského makroareálu. Napokon, ak berieme do úvahy ďalšie variety slovenského, poľského a českého jazyka, vytvára sa v tejto oblasti mimoriadne pestrá jazyková situácia. Bádateľ týchto nárečí však stojí pred neľahkou úlohou nielen vzhľadom na zložitý jazykový systém a jazykovú situáciu v tomto regióne, ale aj vzhľadom na skutočnosť, že ide o najmenej prebádané dialekty v slovenskej dialektológii.

Tento príspevok poskytuje obraz o niektorých vybraných javoch zvukovej a tvaroslovnej roviny dvoch odlišných skupín dialektov, hornokysuckých pomedzných nárečí (geneticky spätých so slovenskými nárečiami) lokalít Korňa, Kornica, Turzovka, a kysuckých goralských nárečí (geneticky spätých s poľskými nárečiami) obcí Čierne, Oščadnica a Skalité.

Východiskovým materiálom z goralskej nárečovej oblasti boli transkribované texty zvukových nahrávok, ktoré sme získali vlastným terénnym výskumom v rokoch 2000 – 2004 a 2007 – 2009. V hornokysuckej nárečovej oblasti sme vykonali dotazníkový

---

* Štúdiá vznikla v rámci riešenia projektu VEGA 2/0028/08 *Slovník slovenských nárečí III.*

prieskum v auguste a septembri 2009. Dotazník sme vypracovali podľa Dotazníka pre výskum slovenských nárečí, ktorý zostavili E. Pauliny a J. Štolc (1947).

Pri opise javov sme sa opierali o praslovanské východisko, najmä o predpokladaný stav v 10. – 11. storočí.¹

1. K stieraniu diferenčných javov dochádza predovšetkým vo zvukovej rovine. Nivelizačným procesom je zasiahnutá realizácia najmenších jednotiek zvukového systému, predovšetkým samohlások.

1.1. Realizácia fonémy *e* v jej základnej podobe [e] oproti pozičnému variantu *a* svedčí o jej funkčnej stabilite v hornokysuckých nárečiach na úkor diferenčného velárneho *a*, ktorý je areálovo obmedzený. Vonkajší tlak na starší systém s vokálom *a* svojou intenzitou spôsobuje jeho ústup v skupine hornokysuckých pomedzných nárečí a v oščadnickom dialekte:

1. ako vkladný vokál a striednica za tvrdý jer sa vyskytuje pozičný variant *a* s e-ovým timbrom, ktorý ustupuje realizácii *e* v Turzovke, časti Hlinené: *jadarko* → *jaderko*, v Korní v tvaroch *vetar* → *veter*, *svokar* → *svoker*, *kmotar* → *kmoter*, *blazæn* → *blazen*;

2. upúšťa sa od výslovnosti *a* ako striednice za jerové hlásky po konsonantoch *t*, *d* v prospech *e* v Turzovke, časti Hlinené: *daska* → *deska*, *dášc* → *dešč*, *zdachla* → *zdechla*, *kotæl* → *kotel*.

Archívne záznamy dialektologického oddelenia JÚĽŠ SAV tiež svedčia o niekdajšej rozkolísanej distribúcii, resp. o výskyte viacerých striednic za jerové hlásky v skupine sledovaných hornokysuckých pomedzných nárečí.² Jednotnú striednicu *e* mal dialekt v Nižnej Korní, Kornici a Turzovke v tvaroch G pl. substantív feminín: *hrušek*, *zlatek*, *óvec*, *knižek*, *šlivek*, *stovek*, *stranek*, *sveček*, *zahradek*, *jamek*. V deminutívnej prípone sa vyskytovali aj redukované vokály v Kornici v tvaroch *kvéto*_ɤ, *peso*_ɤ, v Turzovke *kvetek* a v Nižnej Korní *kvíto*_ɤ, *písek*.³

1.2. Príčinou zmien štruktúrnych vzťahov medzi prvkami vokalického systému je tiež vnútorné napätie v staršej vokalickej štruktúre v analyzovaných nárečiach, kde dochádza ku konfliktu princípov, ktoré spôsobili výskyt dvoch realizácií v rovnakej pozícii: *e* a *y* ako paralelné striednice:

1. v slove *ješeň* v krátkej pozícii pôv. *e > *y* v Turzovke, časti Hlinené, v Korní a v Klokočove: *ješeň* → *ješýň*, resp. staršie *y* > *e* v Čiernom a Skalitom: *ješýň* → *ješeň*;

¹ Všetky nárečové doklady uvádzame kurzívou. Fonetický prepis archívneho nárečového materiálu dialektologického oddelenia JÚĽŠ SAV a publikovaného dialektologického materiálu jednotlivých autorov sme neupravovali. Našu vlastnú fonetickú transkripciu z praktických dôvodov neuvádzame, preto pozri Ramšáková, 2010, s. 17 – 18.

² V miestnej časti Kornica uskutočnil výskum E. Gašinec 23. 8. 1949. Informátormi boli žena vo veku šesťdesiatdva rokov a muž vo veku päťdesiatpäť rokov. Rovnako v obci Turzovka vypísal dotazník 23. 8. 1949, kde sa zhováral s tromi mužmi vo veku sedemdesiat, tridsaťdeň a päťdesiatšesť rokov.

³ Na prvý pohľad komplikovanejšiu transkripciu ozrejmuje marginálne exploračné údaje uvádzané na evidenčných listoch z Nižnej Korne, z Kornice, z Turzovky (pozri archív dialektologického oddelenia JÚĽŠ SAV). Graféma *e*_o (resp. *o*_o) je slabo redukované *e*, graféma *a* zastupuje silno redukované *e*. Všetky tri grafémy sú fonetické varianty tej istej fonémy. Grafický prepis niektorých foném si možno vysvetľovať nielen úrovňou školovanosti exploračného, ale aj skutočnosťou, že exploračtor uskutočnil výskum vo viacerých osadách na horných i dolných Kysuciach, dobre poznal kysucké nárečia, a rozlišoval rôzne varianty tej istej fonémy v sledovaných lokalitách.

2. v pozícii za vkladný vokál *e* je samohláska *y* v Turzovke, časti Hlinené, a v Kornici: *veter* → *vetyr*;

3. pod vplyvom susedných dolnokysuckých nárečí dochádza k substitúcii hlásky *y* hláskou *e* (*ě > *ę* > *y*, sekundárne > *e*) v Skalitom: *bryk* → *brech*, *gňyf* → *gňef*, *mľyko* → *mľeko*.

Podobná tendencia sa prejavuje v nárečí obce Oščadnica, kde dochádza k zmenám:

1. *a* > *a* v G pl. feminín po konsonantoch *ž*, *č* (v sledovaných nárečiach ide o stvrdnuté spoluhlásky), napr. *kňížak*, *jedľičak*.

Publikovaný i nepublikovaný archívny dialektologický materiál získaný pre Atlas slovenského jazyka (ďalej ASJ) z uvedenej obce potvrdil výskyt redukovanej hlásky: *sviečak*, *hrušak* (ASJ I/1, 1968, s. 50 – 51);

2. *a* > *a* za vkladný vokál v slovách *vjetar*, *jondarko* a za jerové hlásky v slovách *daska*, *ocat* (rovnako porov. ASJ I/1, 1968, s. 31 *daska*, s. 46 *ocot*, s. 67 *vjetar*).

1.3. V skupine kysuckých goralských nárečí vplyvom susedných slovenských nárečí dochádza inverziou k nesystémovej zmene staršieho *y* na *e* a staršieho *o* na *a*:

1. výskyt hlásky *e* oproti staršej realizácii *y* sa potvrdil v nárečí obce Skalité: *ošym* → *ošem*, *mľyko* → *mľeko*, *narodzyňe* → *narodzeňe*, ktoré svedčia o náhrade staršieho *y* vokálom *e* (porov. Ramšáková, 2005, s. 73);

2. prítomnosť *o* ako nepríznačkovej vokalickej fonémy oproti pôvodnej zúženej fonéme *o* badať v prípadoch *koň* → *koň*, *moj* → *moj*, *vol* → *vol*, *stol* → *stol*, *vos* → *vos*.

Prostredníctvom komunikačnej sféry vokalickej systém susedných nárečí vyvíja tlak na systémy regionálne obmedzené – tlak na staršie *y*, *o* vo vokalickej štruktúre sledovaných lokalít, čo spôsobuje ústup od výslovnosti *y*, *o* v prospech výskytu *e*, *a*.

Variantnosť realizácie daného javu, ktorú zachytáva analyzovaný nárečový materiál, je prejavom tendencií, ktoré smerujú k nivelizácii skúmaných dialektov.

Rezistentnou voči vonkajšiemu tlaku je samohláska *o* v tvarotvornej prípone *-om* v I sg. feminín (výsledok systémovej zmeny **-ojo* > *-o* > *-o* + *m*) a v D pl. feminín (výsledok systémovej zmeny *-amъ* > *-ām* > *-om* > *-o* + *m*) a v koncovke *-of* v G pl. (výsledok systémovej zmeny *ā > *o* > *o*):

1. v I sg. a D pl. feminín vo všetkých troch goralských obciach: *babom*, *rybom*, *sarňom*, *chojnom*, *gl'ynom*, v obci Čierne: *koščonkom*, *poščel'om*, *šviňom*, *gačom*, *galynžom*, v dialekte obcí Čierne a Oščadnica: *karčmom*, v Oščadnici: *pos'c'el'om*, *s'viňom*, *galynz'om*, či v skalitskom nárečí: *skolom*, *karcmom*, *ferecynom*. Ide o unifikovanú pádovú príponu;

2. v D pl. maskulín a neutier vo všetkých troch goralských obciach: *chlopom*, *Ňimcom*, *džatkom*, *dž'atkom*, *mydelkom*, *porveslom*, *tropyňom*, *požegnaňom*, *pozegnaňom*;

3. v G pl. všetkých substantív maskulín a niektorých feminín a neutier (čo je pravdepodobne podporované unifikáciou prípony *-of* maskulín: *pacholkoř*, *strykoř*, *obl'okoř*, *pňokoř*, *corkoř*, *gnotkoř*) – v skupine feminín: *nogoř*, *rynkoř*, *grabinkoř*, v neutrách: *zřadloř*, *žoltkoř*, *zoltkoř*, *porvesloř*, *oknoř*, *pyntroř*, *ogňiskoř*.

1.4. V Kornici sa za pôvodné praslovanské *o popri systémovej realizácii hlásky *o* v koncovke *-of* v G pl. všetkých maskulín a A pl. životných maskulín (napr. *vojokof*, *chlopof*, *bratof*, *gazdof*, *kameňorof*, *d'ablof*, *borofčorof*, *bonkof*) vyskytuje aj zúžené *o* v prípone *-of* v G pl. maskulín, napr. *synof*, *bratof*, *žemňokof*.

V skupine hornokysuckých pomedzných nárečí sa hláska *o* vyskytovala aj v minulosti nielen ako striednica za pôvodné praslovanské *ō, ale aj za *o. A. Kellner (1939/40, s. 222 – 223) zachytil viaceré striednice za *o v nárečí Korne: *bůl/bol*, *hnůj*, a v strede Turzovky fonetické varianty *bol*, *hnoj*. Zhodne pre stred Turzovky a Korňu za *o uviedol doklady *sůl/sol*, *vůl/vol* a za *ō genitívne plurálové tvary maskulín *hoľubův/hoľubov*.

Archívny nárečový materiál dialektologického oddelenia JÚLŠ SAV potvrdil v Kornici a v Nižnej Korni v G, A pl. maskulín za pôvodné praslovanské *ō realizáciu *o* s väčším stupňom zúženia (bližšie k *u*): *hadůf*, *baranůf*, *ředvéžůf*, *jeleňůf*, *vrapcůf*, *synůf*, *stromůf*, a iba v Kornici aj v zámenách: *ůn*, *ůna*, *ůno*, *ůňi*, *ůny*.⁴

Nárečová situácia nielen v Korni a Turzovke bola a stále je výsledkom kontaktov viacerých jazykových systémov. Obyvatelia hornokysuckej nárečovej oblasti pracovali a pracujú v baniach v blízkom i širšom okolí Ostravy. Kontakt s iným jazykovým prostredím mohol spôsobiť nestabilitu uvedenej striednice v pôvodnom vokálnom systéme sledovaných hornokysuckých pomedzných nárečí.

Zúžené *o* sa pravdepodobne vyskytovalo v D pl. feminín a neutier v Nižnej Korni a Kornici⁵ (v skupine kysuckých goralských nárečí sa v súčasnosti vyskytuje pravidelná systémová realizácia hlásky *o*): *žáčelino*, *koňičino*, *opčanko*, *svažbo*, *lyško*, *zahratko*, *svečko*, *slomo*, *hlino*, *košelom*, *kašom*, *kravom*, *žurom*, *slamom*, *sotonom*, *smetanom*, *boľeščom*, *maščom*, *vajcom*, *pl'ecom*, *koľanom*, *žultkom*, *vymenom*, *jadlom*, *kridlom*, ale v Turzovke explorátor redukované *o* už nezachytil: *mačerom*, *gazžinom*, *ženom*, *cerom*, *dušom* (porov. archívny nárečový materiál dialektologického oddelenia JÚLŠ SAV). Naproti tomu v I sg. feminín deklinačných typov *baba* a *ňedžel'a* došlo k regulárnej zmene pôvodnej praslovanskej koncovky *-ojq > -oq > ō > u* (pre deklinačný typ *baba*; Krajčovič, 1971, s. 109) a *-ejq > -eju > -eu > u* (pre deklinačný typ *ňedžel'a*; Krajčovič, 1971, s. 111) jednotne v nárečiach všetkých troch lokalít (Nižnej Korne, Kornice, Turzovky): *mačeru*, *sušetku*, *slamu*, *vejačku*, *ostrvu*, *strynu*, *ženu*, *dušu*.

1.5. V skupine hornokysuckých pomedzných nárečí sme zaznamenali výskyt staršieho *ä* (< *ę) popri novej výslovnosti *a* po perniciach s výraznou sprievodnou jotáciou pernice:

1. za praslovanskú nosovku *ę v krátkej pozícii sme zaznamenali dve striednice: a) *a*, resp. *ä*, v Turzovke, časti Hlinené: *m'äso*, *p'äšč*, *paň'äc*, *paň'ätač*, *sv'äčic*, *hov'ädo/hov'ädo*, *hov'ädzy*; b) *ä*, resp. *a* v Kornici aj Klokočove: *p'äc/p'äc*, *m'äso/m'äso*, *sv'äčic*, *hov'ädo*, *paň'ätač*, *džev'äc*;

2. za praslovanskú nosovku *ę v dlhej pozícii sme tiež zaznamenali dve striednice *a*, resp. *ä*, v Kornici aj Klokočove: *v'äzac*, *p'ätyk*, *p'ätač*, *paň'ätka/paň'ätka*; v Turzovke, časti Hlinené: *paň'ätka/paň'ätka/paň'ätka*, *p'ätyk*, *p'äty/p'äty*; v Korni: *paň'ätka*, *v'äzac*, *p'äty/p'äty*; ale zachytili sme aj individuálny fonetický variant *p'ätyk*.

⁴ Na základe marginálií k prepisu nárečových javov v Nižnej Korni, Kornici a Turzovke sa domnievame, že v uvedených nárečových dokladoch by mohlo ísť o výskyt zúženej fonémy *o*, ktorú E. Gašinec zapisoval grafémou *ů* s vysvetlením: „u blízke, ale odlišné od *u*“ (pozri evidenčné listy deponované v archíve JÚLŠ SAV).

⁵ Z technických príčin je náš prepis nekorektný. V uvedených nárečových dokladoch explorátor použil grafému *o*, ktorá bola prečiarknutá znakom výkričníka a ktorú definoval ako zadný vokál so strednou otvorenosťou medzi otvoreným a zatvoreným *o* (porov. evidenčné listy zo sledovaných lokalít deponované v archíve JÚLŠ SAV).

Archívny nárečový materiál dialektologického oddelenia JÚLŠ SAV potvrdil takmer rovnaké výsledky (explorátor zachytil aj výskyt hlásky *e*) – porov. Nižná Korňa: *páč dñi, páč xtopof, ot páči bap, pañatka, smad, hovádo, hovážina*; Kornica: *mákki, máso, páč xtopof, ot páči bap, ževáčsto*; Turzovka: *páž dñi, máki, máso, páž vajec, páč slof, páž vřec, přešć, zařestki, madovñik, met, mazga, pač p'lec*. A. Kellner (Kellner, 1939/40, s. 223) v súvislosti s výskytom striednic za pôvodnú praslovanskú nosovku *e píše: „Za psl. *e* má dnes Turzovka pravidlom jednotné striednice v slabikách krátkych i dlouhých, a to *ea* po retnicích, řidčeji též po *r*, a po jiných souhláskách.“ V poznámke pod čiarou pokračuje vo výklade: „Artikulačně *ea* je samohláska jednoduchá, ne složená; *e* je jen přechodný vokál e-ové povahy; a v *ea* není normální a, artikuluje se s málo větším otevřením úst než obvykle a s nepatrným zvednutím střední a přední části jazyka; bylo by lze je označovat (ä)“, a uviedol nasledujúce nárečové tvary – stred Turzovky a Korňa: *ževáč, hovadze m'aso, p'áč, p'ašč, p'ata, nop'atek, potp'atek, p'atro, sm'adny, sv'ačič vodu, p'aty, žev'aty, zav'azač, žreb'atko, napradla, por'adek, hr'ažel*; stred Turzovky: *m'aki, v'acej*; v Korni tvary *v'acši, p'radza* (porov. aj Kellner, 1946/48, s. 140).

3. za pôvodné praslovanské *a v krátkej pozícii po palatalizovaných labiálach je tiež *ä* v Turzovke, časti Hlinené: *staváč, zarobáč/zarabáč*.

1.6. V nárečí Kornice, čiastočne i Korne a Klokočova sa vyskytuje hláska *i* za pôvodné praslovanské *ě, ktoré je výsledkom monoftongizácie pôvodného diftongu *ie > i* (resp. je možný vývin *e > i*) v slovách typu: *hñizdo, ñisla, chl'ip, ml'iko*. Archívny nárečový materiál dialektologického oddelenia JÚLŠ SAV potvrdil tiež výskyt dvoch striednic (hlásky *i* popri hláske *e*) za uvedenú praslovanskú hlásku v Nižnej Korni: *hrich, bída, bídny, beda, kvíto k, písek* (pozri archív JÚLŠ SAV). Naopak, v Kornici sa vyskytovala hláska *e* v slovách: *hřech, beda, bedny, bežič, kvetko, kveto k, p'eso k*; v Turzovke: *hřešny, hřešič, beda, bedny zver, kvet, kvetek, p'esek*.

Sumarizácia stavu vokalických systémov všetkých sledovaných nárečí svedčí o vyššej miere stability staršieho vokalického systému dialektov obcí Čierne, Skalité a Oščadnica oproti dialektom lokalít Korňa, Kornica a Turzovka.

2. Odchýlky od pôvodných konsonantických systémov v sledovaných hornokysuckých pomedzných nárečiach nie sú také výrazné ako vo vokalických systémoch.

2.1. Súčasný výskumy v hornokysuckej nárečovej oblasti potvrdili pravidelný výskyt konsonantickej mäkkostnej korelácie *pernic* v pozíciách pred súčasnými striednicami za pôvodné *b, *i, *e, *ě *e, *ě, *a vo všetkých skúmaných obciach (v kysuckých goralských nárečiach v menšom rozsahu ako v hornokysuckých pomedzných dialektoch) v Turzovke, časti Hlinené, Korni a Kornici: *zarobáč, m'aso, hovádo, p'ašč, staváč*; v Korni: *m'aso, hovádo/hov'ádo, pam'áč/par'áč, m'aki, p'áč, p'ašč, dževáč/džev'áč, pam'atka, v'azač, p'aty/p'aty*; ale aj *p'otyky*, v Turzovke, časti Hlinené, tiež: *pañatka/par'atka/pam'atka, p'átyky*; či v Kornici (aj Klokočove): *v'azač, p'atyky/p'at'ak, pam'atka/pam'átka*. V kysuckých goralských dialektoch v obci Čierne: *ñev'asta, p'or'ko, z žym'um, ñešm'eli, pozam'atač*; v Oščadnici: *ov'os, stav'ol, drev'any, ľub'alo, rob'ona, m'eli, m'ot*; a v Skalitom: *staváč, v'eřič, p'eřiny, kip'alo, m'odem, pozam'atos, tak'e*.⁶

⁶ Ako jednotlivinu sme zachytili fonetický variant *prišlib'al'i* v lokalite Čierne.

Na porovnanie uvádzame archívne záznamy z Nižnej Korne: *pač, páty, páto k, paňač, paňatač, paňatka, sňad, hovádo, hovážina, hovážina, svety, svačič, svatošč, máat, madovňik, žačové, veno, bída, bídny, zver, kvet, kvito k, písek, páž dňi vac plakol jako jo, päč slof*; z Kornice: *zarabač, zarabam, stavam, piaty, paňač, paňatač, paňatka, sňat, hovalo, hovaži, hovažina, svety, svečič, svetošč, madovňik, met, vájči*; z Turzovky: *piaty, pomatač, paňatka, sňat, hovaži, hovažina, svety, svečie, přešč, zapestki, madovňik, met, mazga*; a z Ošadnice: *r'emeň, čměl, věneč, žver'e, kuřimä*. Kellnerove výskumy potvrdili stratu mäkkosti pernic, a to bez stopy, v strede Turzovky a v Kornici: *peknie, peňaže, spevač, trpeč, mešac, povežeč, kupič, bič, sviňa, popeť, upečeny, meza, mezvež, červený, veseľy, krpec, mostovec, oves*; iba v Kornici: *vecheč, š řími, jačmeň, býda, býly, kvýtko, m'yzga, svýčič, vyter*; iba v strede Turzovky: *jačmeň, beda, beľy, mera, mezga, svečič, vera, veter* (porov. Kellner, 1939/40, s. 227).

2.2. Súčasný výskum poukazuje na dôslednú depalatalizáciu palatalizovaných konsonantov *k, g* a *ch*. Naproti tomu v minulosti išlo o ich častejší výskyt v Nižnej Kornici: *keby, kedy, rohi, keři*, ale v G sg. feminín: *z ruki, od macochi, do nohi*; v Kornici: *kebi, kedy, roki, kery, kera, kere, keremu*; v Turzovke: v G sg. feminín: *z rukí, od macochí, do nohí*, ale v N pl. feminín: *muchi, nohi, ruki* (archív dialektologického oddelenia JÚLŠ SAV). A. Kellner (1946/48, s. 142) zachytil dôsledný výskyt *k, g, ch* v Čiernom, Ošadnici a v Skalitom: *k'ita, k'idač, og'ýri*; v N a A pl. feminín a maskulín *kost'í, kurk'í, nog'í, varg'í, much'í, buk'í, rak'í, glog'í*; v N sg. adjektív maskulín *tak'í, dlug'í, gľuch'í*, v Ošadnici: *g'ibač, plynzger*; v G sg. maskulín a neutier *čýnk'ego, dlug'ego*; avšak v A sg. feminín bolo nepalatalizované *k, g*: *polyfke, vyke, noge*. Po velárach a laryngále sa vo všetkých skúmaných nárečiach artikuluje iba hláska *i*: *kichač, mynki*. Výnimkou je pravidelná realizácia hlásky *y* po konsonante *g*, ktorá je samohláskovou zložkou dekomponovanej pôvodnej praslovanskej nosovky *q (*q > y + m/n) v slovách typu: *gymba, gynšeňica, gynsty, gyns* v skúmaných kysucých goralských nárečiach.

2.3. Po komparácii súčasného dialektologického materiálu a archívnych záznamov získaných pre ASJ z Korne a Kornice možno konštatovať ústup od výslovnosti *ř*. Súčasný výskum potvrdil pozíčne podmienenú prítomnosť *ř* pred súčasnou striednicou za pôvodné praslovanské *e, *ě (prvotné i druhotné ě, ktoré vznikli po metatéze *tert > *trět), *e, resp. *'a (< *bja). Súčasný stav dokumentujú nárečové doklady z Korne: *rebro, remeň, čerevo, hřešny*, z Kornice: *čerevo, přátel'*. V minulosti však *ř* malo oveľa rozsiahlejšiu distribúciu v Nižnej Kornici: *prašč, pražem, praža, zapřohač, žředlo, čerešňa, smrek, břek, březek, hřešny, drék, drěčny, řetki, třeska, dřemač*; v Kornici: *praža, zapřohač, přátel', přátel'e*; aj v Turzovke: *pořadni, trpeč, trpim, beřem* (archív dialektologického oddelenia JÚLŠ SAV).

V dialekte obce Skalité je po systémovej zmene *rj > ř > ř (porov. Dudášová-Kriššáková, 2008, s. 81) pevná opozícia *r : ř*. Dialektologický materiál zo susednej obce Čierne svedčí o výskyte fonémy *ř*, ktorá nie je výsledkom systémovej zmeny:⁷

⁷ Pravdepodobne niektorí nositelia dialektu obce Čierne prevzali fonému *ř* pod vplyvom susedného skalitského nárečia. Okrem toho v prehovore tých istých používateľov sa vyskytujú ďalšie dve malopolské črty: *-ch* v G, A, L sg. a pl. rodových zámen *oři, ony* a zámena *tyň*, v L pl. všetkých substantív a adjektív a v 1. osobe sg. prézenta a préterita slovesa *byč*; a mazurenie – zmena *š, č, ž, dž > s, c, z, dz*. Všetky tri malopolské črty sa vyskytujú v prehovore používateľov nárečia v obci Čierne iba v bežne používaných lexémach (porov. Ramšáková, 2009, s. 605, 606, a 2010, s. 111).

1. v koreni slova v Skalitom: *dřevo, třeba, gvaříc, pře, dobře, při, před*; v Čiernom: *dřevo, umřýc, třicet, příséc, třeba, kuřocy, uzavříc, zaopatříc, střecha, pozříc, dobře, pa-tříc, gvaříc, vygořol, střyl'ac, zemřýc, gvaříc, gřip*;

2. pred príponou v Skalitom: *nojňeskořy, ku cynteře*;

3. v predponách *při-* a *pře-* v skalitskom nárečí: *přidom, přezyc, přisla, při'kl'apnuć, při'bić, pře'vnyk*; v Čiernom: *předome, přivitaňe, při'garnuć, představić, při'kopa, pře'li-nać*.

Zachovávanie párovej mäkkostnej konsonantickej korelácie *r : ř* v analyzovaných nárečiach má oporu aj v javoch tvaroslovnej roviny – alternáciach na hranici tvarotvorného základu a prípony: *skōra – skoře, šostra – šostře, pyntro – pyntře*.

2.4. Napokon, integračným znakom sledovaných lokalít v rámci areálu sú alternácie:

1. v deklinačnom type *chlop*: a) *n : ň*, porov. N sg. *cygon* (kysucké goralské nárečia), resp. *cygon* (hornokysucké pomedzné nárečia), *furman, pan* a N pl. *cygoňi* (kysucké goralské nárečia), resp. *cygoňi* (hornokysucké pomedzné nárečia), *furmaňi, paňi*; b) *s : ś* iba v obciach Čierne, Skalité, Korňa, Kornica, Turzovka, porov. N sg. *Rus* a N pl. *Ruší*; c) *s : s'* iba v Oščadnici, porov. N sg. *Rus* a N pl. *Rus'í*; d) *d : dž* (< d') vo všetkých nárečiach okrem oščadnického dialektu, porov. N sg. *had* a N pl. *hadži*; e) *d : dz'* (< d') iba v Oščadnici, porov. N sg. *had* a N pl. *hadz'í*; f) *k : c* v dialekte obcí Čierne, Oščadnica a Skalité, porov. N sg. *Poľok, vojok* a N pl. *Poľocy, vojocy*;

2. v deklinačnom type *gazda*: a) *t : ć* (< t') vo všetkých nárečiach okrem dialektu obce Oščadnica, porov. N sg. *bašista, hušlista* a N pl. *bašišći, hušlišći*; b) *t : c'* (< t') v nárečí obce Oščadnica, porov. N sg. *bas'ista, hus'Tista* a N pl. *bas'is'c'í, hus'Tis'c'í*;

3. a) *l : l'* v slovách zakončených na *l*, napr. *košćol : f košćel'e* (so samohláskovou alternáciou *o : e*), *stōl : stoľe* (so samohláskovou alternáciou *o : o*); b) *n : ň*, napr. *sen : šňe* (so samohláskovou alternáciou *e : 0*); c) *s : ś, ź* vo všetkých lokalitách okrem Oščadnice, napr. *ľas : ľeše* (so samohláskovou alternáciou *a : e*), *vōs : vože* (so samohláskovou alternáciou *o : o*); d) *s : s', z'* iba v Oščadnici, napr. *ľas : ľes'e* (so samohláskovou alternáciou *a : e*), *vōs : voz'e* (so samohláskovou alternáciou *o : o*); e) *t : ć* (< t') vo všetkých lokalitách okrem Oščadnice, napr. *gřibet/gribet : gřibeće/gribeće, zyvot/žyvot : zyvoće/žyvoće*; *t : c'* (< t') iba v Oščadnici, napr. *gribet : gribec'e, žyvot : žyvoc'e*;

4. v deklinačnom type *baba* (v pozícii pred mäčkiacim *e*): a) *l : l'*, porov. N sg. *skola* (v Skalitom), resp. *škola* (vo všetkých lokalitách okrem Skalitého), *fcola* (v Skalitom), resp. *fčola* (v Čiernom, v Oščadnici) a D, L sg. *ve skol'e* (iba v Skalitom), resp. *ve škole* (vo všetkých lokalitách okrem Skalitého), *fcol'e* (iba v Skalitom), resp. *fčol'e* (v Čiernom, v Oščadnici); b) *n : ň*, porov. v kysuckých goralských nárečiach N sg. *strōna, gl'ina* a D, L sg. *strōňe, gl'iňe*, v hornokysuckých pomedzných nárečiach N sg. *strona, hl'ina, faračina* a D, L sg. *stroňe, hl'iňe, faračine*; c) *d : dž* (< d') vo všetkých nárečiach okrem Oščadnice, porov. N sg. *voda, střoda* (Skalité), resp. *stroda* (Čierne) a D, L sg. *vodže, strodže, resp. střodže*; d) *d : dz'* (< d') iba v Oščadnici, porov. N sg. *voda, stroda* a D, L sg. *vodz'e, strodz'e*; e) *t : ć* (< t') v obciach Čierne a Skalité, porov. N sg. *gl'ista* a D, L sg. *gl'isc'e*; f) *t : c'* (< t') iba v Oščadnici, porov. N sg. *gl'ista* a D, L sg. *gl'isc'e*; g) *r : ř* iba v Skalitom, porov. N sg. *skōra, šostra* a D, L sg. *skoře, šostře*;

5. v deklinačných typoch *sukno* a *poľe* (okrem substantív utvorených v N sg. príponou *-ko, -co*): a) *n : ň* v sledovaných kysuckých goralských nárečiach, porov. N sg. *okno, vino, plotno* a D, L sg. *okŕne, viŕne, plotŕne*; b) *l : l'* v goralských nárečiach, porov. N sg. *maslo, porveslo, zŕadlo* a D, L sg. *maš'le* (v Čiernom a v Skalitom), resp. *maš'le* (v Oščadnici), *porveš'le* (v Čiernom a v Skalitom), resp. *porveš'le* (v Oščadnici), *zŕad'le* (v Skalitom); c) *t : ć (< t)* v Čiernom a v Skalitom, porov. N sg. *bloto, l'ato* a D, L sg. *bloće, l'ec'e*; d) *t : c' (< t)* iba v Oščadnici, porov. N sg. *bloto, l'ato* a D, L sg. *bloc'e, l'ec'e*; e) *r : ř* iba v Skalitom, porov. N sg. *pyntro* a D, L sg. *pyntře*; f) *s : ś* v Čiernom a v Skalitom, porov. N sg. *mynso* a D, L sg. *mynśe*; g) *s : s'* iba v Oščadnici, porov. N sg. *mynso* a D, L sg. *mynś'e*.

2.5. Dialekt obce Oščadnica sa v rámci vlastnej skupiny kysuckých goralských nárečí vyznačuje:

1. výskytom pozičného variantu velárneho *ə* s a-ovým timbrom, ktorý sa realizuje ako súčasná striednica za pôv. *ь vo vokalizovaných predložkách *və, zə*, po konsonantoch *t, d* v slovách *zdachla, daska, dəs'c'*; za pôv. *ь napr. v slove *jedən*; ako vkladná hláska napr. v G pl. feminín v slovách typu *šlivək, jablək, ovək*;

2. nižšou artikuláciou hlásky *y* po tupých sykavkách *č, š, ž* (*žyvoť, čystry*), a to nielen v rámci vlastnej skupiny nárečí (kysuckých goralských nárečí), ale i v porovnaní s dialektom v Korní, Kornici a Turzovke (v časti Hlinené).

2.6. Skalitské nárečie charakterizujú typické znaky spoločné s malopoľskými nárečiami – ide zároveň o jeho diferenciačné znaky v rámci skupiny všetkých kysuckých goralských nárečí:

1. výskyt mazurenia, t. j. zmeny *š, č, ž, dž > s, c, z, dz*, napr. *syski, skola, zyvoť, kazdego, gorček, zacontek, spyrka, Casnocha*;

2. výskyt *ř*: *pořes, přidom, přezyć, přisla, přikl'apnuć, přibic, převnynk*;

3. výskyt *-k* v G, A, L sg. a pl. rodových zámen *oři, ony* a zámena *tyŕ, L pl. všetkých substantív a adjektív a v 1. osobe sg. prézentu a préterita slovesa być*: *po tyk gorak, na tyk domacyk mlynkak takik, ŕebylo tyk odgarŕači, na takik lomkak, po povalak, přeberol f tyk dzyfkak, po dvok šostrak mušala, f krojak še oblyka'li, při krovak, chodzil'i po chalupak, f dzychtak me to nošili, f kosol'ak, kašňak, fcolak, ogňiskak, mydelkak, porveslak, vymynckak, jek scasno, ze ik moŕ, byla jek fcora u dzyfki, jok to ŕimok přezyć*.

2.7. Integračným znakom hornokysuckého pomedzného areálu a nárečí v obciach Čierne a Oščadnica je prítomnosť *-ch* v G, A, L sg. a pl. rodových zámen *oři, ony* a zámena *tyŕ, L pl. všetkých substantív a adjektív a v 1. osobe sg. prézentu a préterita slovesa być* v dialekte obcí Čierne a Oščadnice (v Skalitom sa vyskytuje *-k*): *najkrajše na ŕich je, po tych zabavach, tych m'anoť me'li, Poľokach, furmanach, grybach, baranach, Šiglach*, resp. *Š'iglach* (Oščadnica), *robotach, prikopach/přikopach* (Čierne), *Vitkovicach, na žarnach ml'eli toŕ sol', po šcyŕňiskach* (Čierne), *porveslach, vymynckach, pofstaňach, pošla jech na ro'le*.

2.8. Genetická príbuznosť sledovaných kysuckých goralských nárečí s malopoľskými nárečiami sa najviac prejavuje v hláskoslovnej rovine. Ide o výskyt nosových samohlások v dekomponovanej podobe V + K:

1. **ę > y + n* (v krátkej pozícii), resp. *o + n* (v dlhej pozícii): *mynso, pynść, švynćic, dzevynć, jynzyk, žynć, šcyŕňśce, scynśce, v'õzacz, mešõnc, zajõnc, jõndro*, resp. *s'vynć'ic, s'ć'ynś'će, v'õzacz*;

2. *o, $\bar{o} > o + m/n$, resp. $y + m/n$ v slovách: *momka, pronteĸ, domp, chomont, okrongly, lonka, vyrrombovac', kompac', konšćek, žolondek*, resp. *konseĸ, zolondek, zorymbek, rynka*.

V hornokysuckých pomedzných nárečiach sa vyskytujú otvorené vokály: *pamiatka, v'azac', p'iaty/p'iaty, m'iaso, p'iašć, džev'iac, sv'äćić, p'iac'/p'äć, pamiatka, p'iatyk/p'iatäk, p'iašć, sv'äćić, hov'ädo/hov'ado, p'äty/p'iaty, v'ädz/v'iac*; nosovky sa vyskytujú iba v lexikálnych prevzatiach, ktoré majú charakter archaizmov a svedčia o vzájomnom strete viacerých vývinových nárečových prúdov v kysuckom regióne: *džansla (tag me boľaly džansla), kundžel', prendžel', kympa, l'ynĸ*.

Druhou diferenčnou črtou je zachovanie konsonantu *g v pôvodnej pozícii v skupine kysuckých goralských nárečí, v ktorých nedošlo k zmene *g > γ > h s výnimkou zmeny *g > x (porov. Dudášová-Kriššáková, 1993), v Skalitom: *zoglevek, nogavice, grabić, do Skal'itego, vlagveducego*, v nárečí obce Čierne: *godnego, noga, gynsýgo, grać, bogaty, gl'ina*, a v Oščadnici: *gojny, vygnac', za keľeg go z'ot, dlugi*. Zmena *g > γ > h sa uskutočnila v skupine hornokysuckých pomedzných nárečí *ohyň, hlavaty, hloskać, hlupota, hñilka, hñić, zohon, zohlaveĸ, dluho, noha, dolocyganaho, z Višňovaho, Evinaho, pomarančovaho*.

3. Interakcia viacerých nárečových typov (sledovaných hornokysuckých pomedzných a kysuckých goralských nárečí, susediacich malopoľských živieckych, sliezskych, ostravských, prechodných česko-poľských nárečí, slovenských nárečí západoslovenského makroareálu) a ďalších variet slovenského národného jazyka na horných Kysuciach potvrdzuje prirodzenú tendenciu narúšať stabilitu vyskytujúcich sa príznakových jednotiek v areálovo obmedzených nárečových systémoch, ktorých zjednodušovanie svedčí o väčšej miere spoločenskej prestíže areálovo rozšírenejších systémov. Prirodzená fúzia prvkov jedného jazykového systému (príznakového) s druhým (nepříznakovým) ide ruka v ruke so spoločenskými, kultúrnymi, sociálnymi a hospodárskymi potrebami nositeľov dialektu. Od väčšiny používateľov územného nárečia sa vyžaduje výber rôznych jednotiek ďalších variet slovenského či iného národného jazyka. I napriek tejto skutočnosti si nositelia nárečí uchovávajú svoju jazykovú (nárečovú) identitu podnes. Poeticky povedané: nárečia nezanikajú, iba si prezliekajú iný šat.

Bibliografia

BALHAR, Jan – JANČÁK, Pavel a kol.: Český jazykový atlas 1. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1993. 428 s. 159 máp.

DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, Júlia: Depalatalizácia mäkkých konsonantov v goralských nárečiach. In: *Slavica Slovaca*, 1986, 21, s. 237 – 246, rus. res. s. 246.

DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, Júlia: Goralské nárečia. Bratislava: Veda 1993. 176 s.

DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, Júlia: Kapitoly zo slavistiky II. In: *Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis. Monografia 95*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity 2008. 312 s.

ĎURICOVÁ, Adela: Morfológický systém kysuckých goralských nárečí. Diplomová práca. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2002. 137 s.

KELLNER, Adolf: K charakteristice čadeckých nárečí. In: *Linguistica Slovaca*, 1939/40, 1 – 2, s. 220 – 229.

KELLNER, Adolf: K palatalisaci v čadeckých nářečích. In: *Linguistica Slovaca*, 1946 – 48, 4 – 6, s. 134 – 144.

KRAJČOVIČ, Rudolf: Genéza a vývin východoslovenských nářečí. In: *Studia Academica Slovaca* 26. Prednášky 33. letného seminára slovenskéhojazyka a kultúry. Red. J. Mlacek. Bratislava: Stimul 1997, s. 191 – 197.

KRAJČOVIČ, Rudolf: Náčrt dejín slovenského jazyka. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1971. 196 s.

KRAJČOVIČ, Rudolf: Vývin slovenského jazyka a dialektológia. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1988. 344 s.

PAULINY, Eugen: Fonologický vývin slovenčiny. Bratislava: Vyd. Slovenskej akadémie vied 1963. 360 strán, 59 máp.

RAMŠÁKOVÁ, Anna: Dialekt v obci Skalité. Diplomová práca. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave 2005. 99 s.

RAMŠÁKOVÁ, Anna: Komparácia variantov fonologického systému goralských nářečí obcí Čierne, Oščadnica, Skalité. In: *Varia XVIII*. Zborník abstraktov. Ed. M. Ivanová – M. Ološtiak. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove – Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied 2009, s. 150 – 152. + CD – Zborník plných príspevkov z XVIII. kolokvia mladých jazykovedcov, s. 596 – 612.

RAMŠÁKOVÁ, Anna: Opis zvukovej a tvaroslovnej roviny hornokysuckých pomedzných a kysuckých goralských nářečí. Dizertačná práca. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied 2010. 378 s.

ŠTOLC, Jozef a kol.: Atlas slovenského jazyka. I. Vokalizmus a konsonantizmus. Časť prvá. Mapy. Bratislava: Vyd. Slovenskej akadémie vied 1968. 314 s. – Časť druhá. Úvod – komentáre – materiály. Bratislava: Vyd. Slovenskej akadémie vied 1968. 200 s. (skratka ASJ I)

ŠTOLC, Jozef: Atlas slovenského jazyka. II. Flexia. Časť prvá. Mapy. Bratislava: Veda 1981. 314 s. Časť druhá. Úvod – komentáre. Bratislava: Veda 1978. 192 s. (skratka ASJ II)